

ACTIVITATEA DE INVESTIGARE INDEPENDENTĂ A AVOCATULUI ÎN PROCESUL PENAL

Iulia GHETIVU

CZU343.132:343.163

ghetivuiulia@gmail.com

The right to defense includes all the possibilities and procedural rules that can be used by a person to materialize his defense, against the accusations brought against him, including to present and gather evidence in conditions that do not place him in a situation of clear disadvantage by his opponent, a context in which the independent investigation of the lawyer is intended to contribute to the defense of the accused.

Printre ansamblul drepturilor, libertăților și garanțiilor constituționale ale omului un loc deosebit îl ocupă dreptul de a beneficia de asistență juridică calificată, precum și de dreptul la apărare, care cuprinde totalitatea drepturilor și a regulilor procedurale care îi acordă persoanei posibilitatea de a se apăra împotriva acuzațiilor ce i se aduc și de a le contesta, în vederea demonstrării nevinovăției sale.

În acest sens, procesul penal fiind ghidat inclusiv de principiul egalității armelor, care este strâns legat de contradictorialitatea procesului penal, implică obligația ca fiecareia dintre părți (apărător, acuzator ș.a.) să i se ofere o posibilitate rezonabilă de a-și prezenta cauza, inclusiv probele în condiții care să nu o plaseze într-o situație de net dezavantaj față de partea sa adversă.

Dreptul unei persoane de a-și pregăti efectiv apărarea se află într-o legătură insolubilă cu dreptul de acces la probe și dreptul de a prezenta probe.

În acest sens, ansamblul acțiunilor apărătorului în procesul de participare la strângerea probelor în procesul penal este determinat de necesitatea identificării împrejurărilor care să justifice bănuitul, învinuitul, inculpatul sau să-i atenueze pedeapsa penală, iar pentru aceasta apărătorul trebuie să folosească toate mijloacele și metodele prevăzute de lege.

Prin legea nr.67 din 22.04.2021 pentru modificarea Legii nr.1260/2002 cu privire la avocatură a fost completat art.8 alin.(1) lit.g) al acesteia, conform căruia avocații sunt în drept de a acorda persoanelor fizice și juridice asistență juridică calificată, desfășurând activitate de investigare independentă.

Totodată, mai nou, prin legea enunțată s-a modificat și art.53 alin.(1) lit.d), g) din Legea cu privire la avocatură, conform căruia avocatul are dreptul: să solicite și să obțină de la instanțele judecătorești, organele de drept, autoritățile publice, deținătorii de registre de publicitate, de la alte organizații, în condițiile stabilite de legislație, informații, referințe și copii ale actelor necesare pentru acordarea asistenței juridice, să citeze și să audieze persoane, să dispună efectuarea expertizelor extrajudiciare în calitate de ordonator, să investigheze teritoriile, localurile, bunurile, cu acordul și

participarea proprietarului sau a reprezentantului acestuia, precum și să efectueze alte acțiuni procedurale necesare pentru asigurarea asistenței juridice.

Analizând aspectele prenotate, în literatura de specialitate s-a abordat instituția investigației independente a avocatului în procesul penal prin prisma faptului că promovarea acesteia va contribui la realizarea unui proces penal contradictoriu, fiind un instrument de asigurare a egalității armelor în procedura penală și a contradictorialității procesului penal.

Astfel, apărătorul admis în procesul penal figurând în calitate de subiect al strângerii probelor în condițiile legislației procesuale, potrivit art.100 alin.(2) CPP RM, este în drept: 1) să solicite și să prezinte obiecte, documente și informații necesare pentru acordarea asistenței juridice, inclusiv să poarte convorbiri cu persoane fizice dacă acestea sunt de acord să fie audiate în modul stabilit de lege; 2) să solicite certificate, caracteristici și alte documente din diverse organe și instituții competente, în modul stabilit; 3) în interesul asistenței juridice, să solicite, cu consimțământul persoanei pe care o apără, opinia specialistului pentru explicarea chestiunilor care necesită cunoștințe speciale.

Subsecvent celor relatate, potrivit art.100 alin.(3) CPP RM, bănuitul, învinuitul, inculpatul, apărătorul sunt în drept să prezinte informații orale și scrise, obiecte și documente care pot fi utilizate ca mijloace de probă.

În mod general, art.100 CPP RM conține o enumerare a mijloacelor procesuale de colectare a datelor de fapt care au importanță în cauza penală, din care derivă anumite reguli generale referitoare la strângerea probelor.

Strângerea probelor se efectuează de către organul de urmărire penală și procuror, instanța de judecată nefiind în drept să se implice în strângerea probelor la inițiativa sa, iar apărătorul poate doar contribui la strângerea probelor prin intermediul exercitării drepturilor prevăzute de art.100 CPP RM [1, p.349].

Însă pentru a conferi materialelor obținute de apărător statut de probe, este necesară solicitarea prin cereri adresate organului de urmărire penală sau instanței de judecată, în vederea anexării la dosarul cauzei. Prin urmare, realizarea de către apărător a dreptului de a participa la strângerea probelor este condiționată de atitudinea ofițerului de urmărire penală, a procurorului și a judecătorului, cărora le aparține discreția de a accepta sau refuza cererile formulate.

Potrivit doctrinei de specialitate, se consideră că întregul material administrat de către apărător se va atribui la categoria de documente, care, potrivit art.93 alin.(2) pct.5) CPP RM, sunt prevăzute în calitate de probe în cauza penală [2, p.11].

Reieșind din circumstanțele prenotate, se atestă că, sarcina apărătorului nu poate fi asimilată cu sarcina organului de urmărire penală, care, în baza art.19 alin.(3) CPP RM, are obligația de a lua măsurile prevăzute de lege pentru cercetarea sub toate aspectele, complet și obiectiv a circumstanțelor cauzei, pornind de la faptul că art.19 CPP RM determină accesul la justiție și pune această sarcină în seama organelor de stat. Trebuie luat în considerare și faptul că dacă apărarea nu și-a realizat atribuțiile potrivit art.100, aceasta nu poate fi interpretată ca o dovedire a vinovăției persoanei.

Apărătorul, însă, nu poate administra probe aplicând aceleași mijloace probatorii aplicate de către organul de urmărire penală [3, p.188].

Mai mult ca atât, prezumția de nevinovăție se manifestă în vigoare în lipsa probelor de constatare a vinovăției acuzatului și se diminuează treptat, pe măsura administrării probelor de către acuzatorul de stat. Această teză este absolută și trebuie interpretată în sensul că acuzatul nu are niciodată obligația dovedirii nevinovăției sale, nici chiar atunci când dovada vinovăției s-a făcut de către cel care acuză.

Or, orice persoană acuzată de săvârșirea unei infracțiuni este prezumată nevinovată atâta timp cât vinovăția sa nu-i va fi dovedită, în modul stabilit de CPP RM, într-un proces judiciar public, în cadrul căruia îi vor fi asigurate toate garanțiile necesare apărării sale, și nu va fi constatată printr-o hotărâre judecătorească de condamnare definitivă. În context, CtEDO a statuat în cauza Telfner contra Austriei [4, par.15] că prezumția de nevinovăție este încălcată în cazul în care sarcina probei este transferată de la acuzare apărării.

Prin urmare, instituția investigației independente a avocatului în procesul penal vine să contribuie la implicarea activă a apărătorului în procesul administrării probelor, în vederea apărării clientului, însă pentru aplicarea incontestabilă și eficace a instituției enunțate urmează să se instituie mecanisme de realizare eficientă.

Referințe:

1. DOLEA, I. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Comentariu aplicativ*. Ediția a II-a. Chișinău: Cartea Juridică, 2020.
2. VIZDOAGĂ, T., CEACHIR, A. Probleme și soluții în realizarea drepturilor apărătorului de a administra proba cu martori. În: *Revista Institutului Național al Justiției*, 2019, nr.3 (50).
3. DOLEA, I., ROMAN, D., VIZDOAGĂ, T., SEDLEȚCHI, Iu. și al. *Codul de procedură penală. Comentariu*. Ediția a II-a. Chișinău: Cartier Juridic, 2005.
4. Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *cauza Telfner împotriva Austriei*, 20.06.2001, nr.33501/96, <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22fulltext%22:%5B%22telfner%22%2C%22documentcollectionid%22:%5B%22GRANDCHAMBER%22%2C%22CHAMBER%22%2C%22itemid%22:%5B%22001-59347%22%5D%7D>;

Recomandat

Tatiana VÎZDOAGĂ, dr., conf. univ.